

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ב א - יו"ד ש ב ט

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מה"מ

בא

— יו"ד שבט —

חמץ (וכיר"ב) וואָס אויך וועגן דעם לערנט מען בפרשתינו.⁶

ב. לכאורה דאַרף מען פאַרשטיין וויבאַלד די „צוקערקעס“ זיינען ביי אים (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) געווען אזוי טייער אַז ער האָט זיי ניט געוואָלט אויפּעסן — און זיי זיינען דאָך טאַקע געווען אַ דבר יקר, וויבאַלד זיי זיינען געגעבן געוואָרן פון צמח צדק — פאַר-וואָס האָט דער צמח צדק געוואָלט בדווקא אַז ער זאָל זיי אויפּעסן פאַר פּסח, און ער האָט אים ניט געלאָזט זיי אָפּהיטן אויף ווייטער דורך פאַרקויפּן זיי צוזאַמען מיט כל החמץ?

ובפרט, אַז מען געפינט אַזאַ הנהגה ביי גדולי ישראל בשייכות צו שיריים וואָס זיי פּלעגן באַקומען פון אַ צדיק, אַז אויב עס איז געווען אַ זאָך וואָס האָט געהאַט חמץ, האָבן זיי דאָס פאַרקויפּט במכירת חמץ?⁷

וויבאַלד אַז דער „צמח צדק“ האָט אים דאָס ניט געהייסן טאָן, וואָלט מען לכאורה געקענט מדייק זיין אַז ער האָט געהאַלטן אַז אין דעם פּאַל: א) איז דאָס אסור היות ער וויל דאָך די זאָך צוריק-באַקומען לאחר הפּסח און ער איז רוצה בקיומו פון דעם חמץ,⁸ ב) עס העלפט

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא (פון היינטיקן שבת):¹ האָט דערציילט² אַז ווען זיין פּאַטער כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע „האָט אָנגעהויבן גיין אין חדר האָט נאָך דער רבי „צמח צדק“ געלעבט און האָט אים דאָן (ביים אַרײַנ-פירן אין חדר) צוגעוואָרפּן צוקערקעס און דערביי געזאַגט, אַז מלאַך מיכאל האָט אים דאָס געוואָרפּן. איז דאָס ביי אים זייער נתקבל געוואָרן און ער האָט ניט געוואָלט אויפּעסן די צוקערקעס, ווייל זיי זיינען ביי אים געווען זייער טייער. ערב פּסח איז געווען דער מנהג³ בודק צו זיין די קעשענעס פון די קליינע קינדער, האָט דער „צמח צדק“ גערופּן דעם טאַטן און האָט אים געפּרעגט וואו ער האָט די צוקערקעס, האָט ער זיי דעמאָלט געמוזט אויפּעסן.“

פון אַט דעם סיפור — ווי פון אַלע סיפורים פון רבותינו נשיאנו, ובפרט אַ סיפור וועגן דעם וואָס ס'האָט פּאַסירט ביי זיי אַליין — קען מען אַרויסנעמען כמה הוראות: און ניט נאָר אין ענין החינוך (ווי ער איז דאָרט מסיים „אַט אַזאַ חינוך דאַרפן מיר האָבן“), וואָס איז מודגש בפרשתינו (בנוגע לפּסח), „והגדת לבנך גו"י,⁴ „והי' כי ישאלך בנך גו"י,⁵ נאָר אויך כמה עניני הלכות אין איסור

(6) יב, טו. יט. כ. יג, ג ואלד.

(7) „רבינו הקדוש מראהטין זייער הי' מוכר פּאַ גלוסקא יפה" מלחם הפנים של ההיק מהיר יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע. וכן שמעתי כמה מהחסידים כשיש להם שירי מנחות מי"ב חלות של צדיק כו' מוכרין אותו עד אחר פּסח כו" (הובא בטעמי המנהגים עניני פּסח ע' ריו בקריא).

(8) ראה טור או"ח סו"ס תנ. וראה מנח"י כלל פה סקט"ו. אסר מטעם זה בשו"ת ערוגת הנושם או"ח

(1) שבת פ' בא, יו"ד שבט, השי"ת. ולהעיר שהקביעות בשנה זו (תשל"ז) היא כבשנת ההסתלקות.

(2) סה"ש תשי"א ע' 30.

(3) ראה שו"ע אדמוה"ז ס"ו תלג סמ"ב.

(4) יג, ח. וראה מכילתא ופרשי שם.

(5) שם, יד. מכילתא ופרשי שם. וראה לקו"ש

ח"ו ע' 268 ואלד.

בקימו" ביי חמץ בפסח, ב) לדעת רוב הפוסקים ובפרט לדעת אדמו"ר הזקן אין מכירת חמץ א' מכירה גמורה באופן א' זי פארהיט אויך פון צו עובר זיין אויף ב"י וב"י (אויך) דאורייתא (וואָרום דעם חמץ וואָס מען פאַרקויפט אין ניט בכלל ביטול והפקר).¹⁴

ג. לכאורה וואָלט מען אינעם דער- ציילטן פּאַל געקענט געפינען אַן אַנדער עצה ווי צו האַלטן גאַנץ דעם חמץ, ניט אַנקומענדיק צו מכירת חמץ לאינו יהודי: מפקיר זיין דעם חמץ (קודם זמן איסורו).

און כאָטש אַז (ביטול ו)הפקר ביי חמץ העלפט נאָר מה"ת אויף ניט צו עובר זיין בב"י וב"י, ווי מען לערנט עס אַרויס פון ולא יראה לך „שלך אי אתה רואה אבל

ניט קיין מכירה לעכו"ם וואָרום מכירת חמץ אין מותר כאָטש דאָס איז כהערמה [און מען האָט בדיעה צוריקבאַקומען דעם פאַרקויפטן חמץ לאחר הפסח — און מען מעג לכתחילה פאַרקויפן „לנכרי המכירו ומידעו .. אע"פ שהוא יודע בהנכרי שלא יגע בחמצו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ואז יחזירנו לו"י] ווייל דאָס איז מדרבנן¹⁰, בנדו"ד אָבער איז די מכירה אַן ענין פון הערמה ניכרת¹¹, ובמילא אין אַזאַ פּאַל האָבן די חכמים ניט מתיר געווען ע"י מכירה¹².

באמת אָבער קען מען אַזוי ניט זאָגן, וואָרום א) דער אַלטער רבי דערמאָנט ניט אין שו"ע¹³ דעם איסור „רוצה

סי קיב בשאלה הנ"ל (אחת מ"ב חלות שה"י מונח על שלחן הטור של כ"ק אדמו"ר הרה"ק ר"י מבעלזא ז"ע וניתן לו והוא חביב בעיניו וכו' אם רשאי למכרו עם החמץ בשטר מכירה כו').

9) שו"ע אדה"ו סי' תמח סי' משו"ע שם סי' ג. וראה שם סי' ו' ואדה"ו (סי' ז). סי' שם סק"ו (ואדה"ו סכ"ג). ונראה שכל אדם יאמר כן לעכו"ם בפירוש ויעיל בזה ששום אדם לא יכול לקנות מהעכו"ם. 10) ראה בכור שור לפסחים כא, א. הובא במק"ח סי' תמ סק"ג. וראה שו"ע צ"צ א"ח סמ"ח (נדפס בהוספות לשו"ע אדה"ו ע' 42 [1348]), דלדעת אדה"ו וכו' איז הערמה האסורה וכו', אבל הכא שזוהו דרך מקח וממכר אין הערמה ניכרת. וראה פס"ד להצ"צ א"ח לסי' תמח (לב, ב. נדפס בהוספות שם ע' 44 [1350]) דאף שכ' המ"א דבדיעבד מהני אפי' לא מסר לו המפתח ג"ע טפי דהוה הערמה ניכרת. ונפס"ד (לב, ד. נדפס בהוספות שם כג, א [תרע"ו]) דהמכירה היא רק לצורך הפקעת איסור ב"י וב"י. ולהעיר משו"ע אדה"ו סי' תמח סו"ח.

11) עדין פירש דברי הערוה"ב בשו"ת אבני זכרון ח"ג סכ"ה (אות ד').

12) ראה בכור שור ושאר המקומות שנשמנו בהערה 10.

13) בסי' תנ סי"ב בהדין דאסור להשכיר לגוי כלי שמבשלין בו ע"ג האור"י (שו"ע) כתב הטור הא דרוצה בקימו (כנ"ל הערה 8), כ"א כ' שם, יגיע לישראל הנאה מהחמץ (אף שכן פ"י במג"א שם (סק"א) דברי הטור, רוצה בקימו"י, אבל עכ"פ מוכח

מדברי אדה"ו שהאיסור הוא מצד ההנאה).¹⁴ וכן דעת כמה פוסקים דלא אסרינן חמץ בפסח משום רוצה בקימו — ראה פרי"ח סי' ת"נ סק"ז. מש"א"כ דעת המנח"י (הג"ל בהערה 8) וישו"ע הובא בשו"ת ערוה"ב שם. וראה שו"ת חת"ס א"ח סקט"ז בסופו. סי' קיט בתחלתו. מקי"ח סי' תנ סק"ז. וראה שו"ת אבני זכרון שם אות ב' ואילך. שו"ת מערכת חו"מ סי' אות כה (איק"ד, א ואילך).

14) ראה הלכות מכירת חמץ (בסוף ה' פסח) לאדה"ו. וראה לשון אדה"ו בשו"ע סמ"ח סכ"ג. ובסכ"ה, שהרי כבר נמכר לו לחלוטין. ובסכ"ג כ' אין שום אדם יכול לקנותו מן הנכרי, ולא הביא מ"ש המג"א שם סוסק"ד, שאם קנה ישראל אחר החמץ מן העכו"ם .. צריך להחזיר לבעלים ועדין בט"ז שם. ובח"י סק"ד: ואם לקח צריך לחזור ולמכור לבעלים ראשונים (וראה מח"ש שם). ואכ"מ (וראה מק"ח סמ"ח סק"א). ובשו"ת צ"צ שם בסופו: ועי"ל ועיקר דאחר שאזמור .. הצריך יהודי ערב קבלו .. אין זה הערמה.

וראה שו"ת מערכת חו"מ סי' ט' אות טו (כרך ה') אקנב) דמשמע מהפוסקים דהוי מכירה גמורה ולא הערמה ואשר כן ס"ל גם להתב"ש.

* וראה בקו"א סתמ"ו סק"ב מה שמבאר לדעת המנח"י.

טעם ווייל „האדם רגיל בכל השנה בחמץ ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שישכח את איסורו ו (אויב דאס וועט זיין „בגבולו“¹⁵) יאכל ממנו“.

און מגעפינט מפורש אז מען קען אזוי טאן לכתחלה: ארויסנעמען דעם חמץ מרשותו און אים מפקיר זיין, און אוועק־לייגן במקום הפקר לכל און לאחר הפסח זוכה זיין אין דעם²⁰ (וכמדומה

דהיינו שימכרנו לנכרי כו' או להפקירו ולהניחו במקום הפקר.

(19) ל' אדה"ש שם. והוא טעם התוס' ריש פסחים. ר"ן שם. הובא גם בטור שם. ומסיים אדה"ז „לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוציא מכל גבולו, ועד"ז בטור „להוציא מן הבית“, אבל בתוס' לבדוק ולבערו. וראה הערה שלפניו:

(20) אר"ז בתשובה (סוף ח"א) ס"י תשמת. ח"ב — הלכות פסחים סרמ"ז. (הובא בהג"א פסחים פ"ב ס"ד.) מהר"ם ריקאנטי ס"י קנו הובא בער"ש סר"ס תמו (ובאר"ז ובריקאנטי דמותר אף באכילה. ובער"ש שם, ונראה דהאי הפקר אין צריך לא לפני ב"ד ולא לפני שלשה כו"). ובשו"ת פני ח"א ס"ד קרוב לסופו, דהרקאנטי איירי, שמפקירו לגמרי לכל אדם ומוציאו לשוק. . וזה ממש כמו מכירה שלנו לגוי המכירו ויודע שישמור לו חמצו עד אחר החג ויחזור לו). שירי כנה"ג הובא בפר"ח סתמ"ח סק"ה (ולדעתו בהפקיר חמצו לפני עדים דוקא ואז מותר גם באכילה). ברכי יוסף סתמ"ח סק"ה בשם מגלת ספר (יכול להפקירו בפני ג'). ומדבריהם (שכנה"ג וברכ"י) מבואר שדי להפקירו אבל אי"צ להוציאו מרשותו. וראה פמ"ג (א"א) סתמ"ח סק"ח דכשהוציא החמץ מרשותו ואמר בכיון בפה שמפקיר הפקר גמור הוא אע"פ שכלב חושב להיפוך בתר פיו אזלינן. ועוד.

ולפי כל הנ"ל הפי' בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) הבקיר חמצו ב"ג לאחר הפסח מהו ר"י אמר אסור

אתה רואה של אחרים של הפקר¹⁵, אבער די חכמים האבן גוזר געווען אז (ביטול ו) הפקר איז ניט מספיק און מ'דארף דעם חמץ מבער זיין¹⁶ בפועל ממש — איז אבער אויך אויף דעם פאראז אן עצה:

מען קען דאך מפקיר זיין דעם חמץ ניט נאָר בלב (און עס זאָל פאָרבלייבן אין זיין רשות) נאָר ביים מפקיר זיין דעם חמץ זאָל ער עס אַרויסנעמען פון זיין רשות און אַוועקלייגן ברה"ר במקום הפקר ממש, אין אַן אָרט וואו עס גייען ניט קיין מענטשן (און דערנאָך זוכה זיין דערין נאָך פסח) —

וואָס לכאורה דערמיט איז מען באַ־וואָרנט לויט ביידע טעמים צוליב וועלכע די חכמים האָבן מתקן געווען אַז ביטול והפקר אַליין זאָל ניט זיין גענוג: א) ביטול והפקר איז „תלוי במחשבתו של האדם“, איז מען חושש אַז ער וועט דאָס מפקיר זיין ניט „בלב שלם“¹⁷, דעריבער דאַרף ער דאָס אַרויסראַמען פון זיין רשות¹⁸; אַדער ב) מצד דעם

(15) כן הוא בשו"ע אדה"ז סתליא סו"ט. ובמ"מ על הגליון „ספרי תוס' שם ועיין ברא"ש פ"ק ס"ד, בספרי לפנינו (ראה טו, ד) אין מפורש „הפקר“ וברמב"ן ריש פסחים, שוב מצאתי בספרי .. לא יראה לך שאור אתה רואה בפלטיא (ולפניו ברמב"ן שם הביא מירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) אבל אתה רואה בפלטיא), וכ"ה במהר"ם חלאוה פסחים ו, ב. — ובפלטיא הרי תוכנו שהפקירו. ובתוס' (ד, ב סד"ה מדאורייתא), מאחר שביטלו הוי הפקר ויצא מרשותו ומותר מדקאמרינן אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה כו“.

(16) משנה ריש פסחים ובגמרא ד, ב.

(17) ר"ן ריש פסחים ד"ה אלא כך. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

(18) לשון אדה"ז שם „עד שיוציא את החמץ מכל גבולו, ולא כתב „לבערו“ (ע"ד ל' הר"ן, והציריכוהו בדיקה ובעיור“), ובפשטות כיון שאין כאן מקומו וצ"ן במוסגר. עיין ס' תמה"ש דשם מבואר בס"א דקודם שעה ששית די לו במה שמבערו מרשותו

(*) בדי"מ ס"י תמה טק"א כ'. שאף הא"ז בעצמו כ' לבסוף ו"ל ומותבין כו". אבל בהג"א (שבפנים ההערה). והא"ז כתב שמותר כו". וכ"ה בפס"ד הצ"צ (לב, ד). והא"ז מתיר*.

(**) וראה די"מ שם, ומשמע שם (מדברי האו"ז) .. יכול להפקירו בפני אוהביו שבטוח בהן שלא יטלו כו' או שיפקירו ויניחו בשוק בזמן שאין ב"א שם*.

אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו"²⁴.

ד. ס'איז אָבער שווער צו זאָגן אַז דאָס איז דער טעם בנדו"ד: ראשית רעדט זיך דאָ וועגן „צוקערקעס" וואָס איז בכלל ניט ברור אויב ס'איז פאַראַן אין דעם חמץ; און אפילו אויב ס'איז דאָ,

24) שרע אדה"ז סתמ"ח סכ"ט. ובקרא סתל"ו סק"ו מ, שהניח חמצו ברה"ר והפקירו קודם הפסח שהוא אסור בהנאה לאחר הפסח כדאיתא בירושלמי פ"ב ה"ב לפי פירוש האמיתי של המ"א והפ"ח וכמו שנת' בס"י תמח". וגם מדבריו משמע (וכן ממש בס"י תמח שם, שאם יהא מותר בהנאה יש לחוש שמא יניח כל אדם חמצו עד לאחר הפסח ויאמר שהפקירו קודם הפסח כדי שנתיר לו ליהנות ממנו") שבירושלמי מזובר בחמץ שנמצא אחר הפסח והערמה שבירושלמי אינו שיפקיר ע"מ לזכות בו, המבואר בס"י תמה ס"ב, כ"א, הפ"ח הוציא זה מתשובות הרשב"א (ס"י ע') כו' וכ"כ בעל ח"י בספר תורת השלמים כו" – קו"א סתמ"ה שם. ולהלן בקו"א שם מפרש כן ע"פ הבבלי נדרים ומפרשים שם. ומשמע שזהו מדיני וגדרי הפקר.

וצ"ע ממש בהל' מכירת חמץ בתחילתו, חמץ הנמכר אינו בכלל ביטול והפקר מאחר שדעתו עליו לחזור ולזכות בו אחר הפסח כמבואר בתשובת הרשב"א בשם הירושלמי (פ"ב ה"ב). וכ"כ מפורש בשו"ת פנ"י שם דהרשב"א מפרש הערמה בירושלמי (דלא כהטור כו') שיכין לחזור ולזכות בו אחר הפסח. ובמקו"ח שם סק"ט ד"ה לכו. שו"ת תריח אריח סכ"ב בתחלתו. וראה נוב"י מהד"ק אריח ס"ח. שו"ת חת"ס אריח סק"ד (ומסיים, והמע"ן בתשרי רשב"א .. יראה להדיא שנתכוון לכל מה שכתבתי). וראה שו"ת תריח שם (וס"ט ואילך). שדיח שם. ואכ"מ.

* גם ברה"ר והפקירו בפני עדים כמו"ש בס"י תמח שם. משא"כ בטור ושורע ס"ה הלשון. חמץ שנמצא בבית ישראל כו', ולפי"ז כשנמצא ברה"ר לכאורה מותר. וכ"מ בשו"ת פנ"י שם (ומקו"ח שם) דגם לפי הרשב"א בירושלמי במניחו במקום הפקר כו' מותר כ"ל הערה 20. וכ"כ בב"י אור"ח ס"י חלג ס"ו (וכי' דאף באכילה מותר). ** וכ"מ במאירי פסחים ט, א. מגן אבות (להמאירי) ענין ה"ח ד"ה. וכן מה שהקשה בשמינית כו'.

שנמצא בספורי חיי כמה חסידים הנוהגים בקבלת שיריים (וכו"ב) שנהגו (כו).

דער טעם בפשטות וואָס דער צ"צ האָט אַזוי ניט געהייסן טאָן: הגם מען געפינט אַז לויט כמה דיעות²⁰ מעג מען מפקיר זיין פאַר זמן איסורו (ובפרט במקום הפקר) מיט דער דיעה צו זוכה זיין אין דעם לאחר הפסח, אָבער מ'שאר הפוסקים²¹ איז משמע אַז דאָס העלפט ניט²²; און אַזוי פסקינט דער אַלטער רבי²³, „אפילו הניחו במקום המופקר לכל צריך שיפקירנו לגמרי בפיו ובלבו ולא יהי' בדעתו בשעת ההפקר לחזור ולזכות בו לאחר הפסח אם לא יקדמנו אחר שאם יש בדעתו כן אינו הפקר גמור והרי הוא כשלו ממש".

נאָכמער: „אפילו חמץ שנמצא מושלך במקום הפקר שהשליכו שם ישראל קודם שעה ששית בע"פ כדי שלא יעבור עליו בבי" וב"י בפסח .. שמותר לעשות כן לכתחלה מכל מקום לאחר הפסח

כו' חשש להערמה, שיערים לומר שהפקירו אע"פ שלא הפקירו, וכמ"ש ברא"ש פ"ב דפסחים ס"ד. טור ס"י תמח.

ובמק"ח שם בחידושים סק"ד, ואם הפקיר חמצו והניח במקום הפסד מותר אח"פ, אבל אם העמידו במקום מוצנע ברה"ר אסור (וראה ביאורים שם ססק"ט).

21) ראה ד"מ שם, מדלא כתבו שאר הפוסקים.
22) אף שס"ל שמותר לכתחלה להפקירו ולהניחו במקום הפקר קודם זמן איסורו (שלא ע"מ לזכות בו) — ראה מ"א סתמ"ה ס"ז. שרע אדה"ז שם ס"א (וראה שם סתל"ו סוס"כ). ובשרע אדה"ז סתמ"ח סכ"ט, שמותר לעשות כן לכתחלה.

23) ס"י תמה ס"ב. וראה המקורות וכו' בקו"א שם, ושם, ה"דעת הראים, עובר עליו בבי" מן התורה.

וראה בארוכה בהנה"ל ובפ"י דברי הירושלמי בש"ח מערכת חר"מ ס"ח אות יז (ע' 2098 ואילך).

אפילו ניט דורך מכירה, ער האָט זיי נאָר געוואָלט האַלטן גאַנץ²⁸ — און בצירוף לזה וואָס דאָס איז נאָר אַ ספק דרבנן כנ"ל, צי דער (תערובות) חמץ דאַרף בכלל האָבן הפקר וביעור²⁹, ובפרט אַז ס'איז אַן ענין דלא שכיח — קען זיין אַז אין דעם פאַל האָבן די רבנן מלכתחלה ניט גוזר געווען³⁰ אַז אַט דער הפקר זאָל ניט מספיק זיין³¹.

[און מ'קען ניט פּרעגן אויף דער כללות השקו"ט הנ"ל, אַז דער גאַנצער ענין פון מכירה והפקר איז ניט שייך בנדו"ד, וויבאַלד אַז עס רעדט זיך דאָ וועגן אַ חפץ פון אַ קטן וואָס קען נאָר קונה זיין (בדעת אחרת), אָבער ניט

איז דאָס נאָר תערובות חמץ פון קודם הפסח וואָס ווערט דאָן בטל ברוב (אָדער בסי'²⁵) און ס'איז ניטאָ אין דעם קיין ב"י ובי" (מדאורייתא עכ"פ)²⁶.

ועוד: דאָס וואָס אַזאָ הפקר העלפט ניט איז דאָך צוליב'ן טעם וואָס יעדער מענטש וועט אַזוי טאָן כדי צו קענען הנאה האָבן פון דעם חמץ לאחר הפסח²⁷; בנדו"ד אָבער, וויבאַלד ער האָט סיי ווי ניט בדיעה צו הנאה האָבן פון די „צוקערקעס" באיזה אופן שהוא,

(25) וראה שו"ע אדה"ז סתמ"ז סי"ח.

(26) להעיר מדיו חמץ נוקשה כיון שלא עבר עליו בבי" ובבי" מה"ת אפילו באכילה שרי (שו"ע סו"ס תמז ובמג"א שם). ועי' מה שהביא במג"א שם מהר"ן. וראה שד"ח שם סימן ח' אות יוד. ומ"ש בפר"ח סתמ"ז סק"ט ובקו"א סי' תלו (שהובא לעיל הערה 24) אף שלא עבר אפילו מד"ס אסור בהנאה — ראה לקמן בפנים.

(27) בנוגע לחמץ לאחר הפסח וכמפורש בשו"ע אדה"ז סתמ"ח סכ"ט, שאם יהא מותר בהנאה יש לחוש שמא יניח כו' כדי שנתיר לו ליהנות ממנו" (וראה שר"ת חת"ס או"ח סק"ד, אלא ששם מבאר זה לענין ביטול כשנשאר ברשותו). אבל כצ"ל לענין לכתחלה בהפקר לפני הפסח המבואר בסי' תמה"י. וכן משמע מל' אדה"ז סתל"ז סי"ח בדין דשרית הרשבי"א, אבל חטים הללו כו' הי' בדעתו לחזור ולזכות בהם לאחר הפסח כשיפנה את האוצר (אם היינו מתירין לו ליהנות מהן לאחר הפסח) והרי זה דומה למבער את החמץ ומכוין לחזור ולזכות .. שאין זה ביעור גמור כמו שית' בסי' תמה לפיכך אסרו חכמים להנות מהן לאחר הפסח". וראה קו"א שם סק"ט. ובפרט עפ"י מ"ש בהל' מכירת חמץ בתחילתו (נעתק לעיל הערה 24).

(*) ועד"ז הוא ברמב"ם הל' חזומ" פ"א הי"ד. ובשרית פני"ג סי"ג (ועוד) כ' שמקורו מהירושלמי הנ"ל. וראה נ"כ שם. ואכ"מ.

(**) וכמ"ש בקו"א שם דגורי חכמים לענין מעשר שבת וחמץ במקום שיכול להיות הערמה. אף „שגזרו עליו חכמים אף במטלטלין דליכא הפקעת מעשר כו'", הרי בנדו"ד הוא מילתא דלא שכיחא כדלקמן בפנים.

(28) משא"כ בנדון הפר"ח סי' תסז שם „שנהנימ מראות ידי אומ"ן.

(29) ולפי"ז י"ל שזהו בדוגמת הנידון ברשבי"א שם, שכ' דגם לכתחלה בביטול בעלמא סגי .. מפני שאין נודע ממש שיש שם חטים שנתבקעו .. ושמא אין שם כלל ואם נתבקעו שמא נפסדו לגמרי כו' והר"ל ספק ספיקא (ואילו הי' ברור שיש שם חטים מבוקעות ונתיר אותן בביטול לכשיפנה אפשר שהי' צריך לבער כו' דהרי זה כמבטל ומתכוין לחזור ולמכרו לאחר הפסח כו'). ועי' שם להלן. אלא שאפשר להתיר מן הצד שאמרתו כו'. וראה פר"ח שם שצידד להקל בנידון החיטה כיון שהוא ספק דרבנן. ובשו"ע אדה"ז סתל"ז סי"ט, ומסיים, וכל ספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה (אלא שבהג"ל מדובר לאחר הפסח).

(30) ראה פסקי דינים להצ"צ ח"א לב, ד: עיקר דינו שכל שדעתו לחזור ולזכות בו אינו ביטול נראה שהוא רק מדרבנן. וראה מחנה אפרים הלכות זכ" מהפקר סי' ח', דלדעת הרא"ש בסוגיא דנדרים דכל הפקר דעלמא תקנו שיוכל לחזור בו תוך ג' (ימים) כו' הא דשרי במודר הנאה דהוי מילתא דלא שכיח לא תקנו בי' רבנן כו'.

(31) וגם הרי אפשר להפקירו בפני ג'. וראה פסקי דינים להצ"צ (כ, ג) שלפי המסקנא בנדרים בפני ג' הרי הפקר מיד (ושם) מ"ש רבנו דלפי' הרא"ם למסקנא אפי' מדאורייתא לא הוי הפקר צ"ע דו"א אלא לר"י כו'.

— איז די הנהגה פון חסידי רבותינו נשיאינו געווען ע"ד הנ"ל: בשעת זיי האָבן געהאַט אַ דבר מאכל ומשקה וואָס מ'האַט באַקומען פון רבי'ן און מ'האַט דאָס ניט געקענט האַלטן בפסח — האָט מען דאָס ניט פאַרקויפט אין חמץ, נאָר מ'האַט דאָס אויפגעגעסן, אַדער אויסגע-טרונקען פאַר פסח.

און דער טעם דערפון י"ל בפשטות: ס'איז היפך כבוד רבו צו נעמען זיינע שיריים וכיו"ב (ובפרט וואָס ער האָט אים געגעבן) און זיי אַוועקגעבן אַדער פאַרקויפן צו אַ אינו יהודי.

נאָכמער, אין פאַל ווען דער מאכל וכד' ווערט פאַרקויפט און גייט איבער אין רשות פון אינו יהודי, איז צ"ע: נאָכ-דעם ווען דער איד קויפט דאָס אָפ צוריק, צי עס בלייבט דאָן אין דעם מאכל די פריערדיקע קדושה פון צדיק?

ו. לכאורה יש לומר אַז דער ענטפער אויף דער שאלה הנ"ל איז תלוי אין בירור מהות האיסור פון חמץ בפסח. און בלשון פון ראַגאַטשאַווער³⁷: צי דער איסור חמץ איז אַ „תואר“ (ד.ה. דאָס וואָס דער מאכל (וכיו"ב) איז חמץ/דיק), אַדער דער איסור איז „חל על העצם“ און ווי ער איז מבאר אַז דאָס איז תלוי אין דער מחלוקת פון ר"י ור"ש³⁸ אויב חמץ לאחר הפסח אסור בהנאה, דמאן דס"ל אסור ס"ל דהאיסור חל על העצם ומאן דס"ל מותר ס"ל דלא הוה רק תואר וכשהלך הזמן בטל התואר.

און דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט דער מחלוקת פון ר' יהודה מיט די חכמים³⁹: „ר"י אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכ"א אף מפרר וזורה לרוח או מטיל

מקנה זיין³² אַדער מפקיר זיין³³ — וואָרום ביי אַ קטן „הסומך על שלחן אביו“ איז דער דין אַז די (מציאה וואָס ער געפינט און) מתנה וואָס ער קריגט איז עס „של אביו“³⁴, ובמילא ליגט אויפן פאָטער דער חיוב צו פאַרקויפן עס צו אַ גוי אַדער מפקיר זיין.

מהאי טעמא איז מובן אַז פון דעם סיפור הנ"ל קען מען ניט מדייק זיין אַז לויט דעת הצ"צ איז אַ קטן מוזהר אין ב"י וב"י און חייב להפרישו מזה, און חמץ של קטן שעבר עליו הפסח איז אסור בהנאה³⁵, וואָרום (נוסף אויף דעם וואָס דאָ איז ניט געווען וודאי חמץ) ע"פ דין איז דאָס שייך צום טאַטן — אַ גזול].

ובכלל צ"ע צי מען קען פון תוכן סיפור הנ"ל אַרויסלערנען הלכות אינעם דין ואיסור חמץ ובנוגע לכל אדם — היות אַז דאָ רעדט זיך וועגן חמץ דרבנן, אפשר — נאָר ספק חמץ, אַז ענין מיוחד דלא שכיח, וועגן אַ שטוב וואָס מ'האַט מהדר געווען בתכלית וכד'.

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים אַז — ע"פ השמועה מחסידים³⁶

(32) ראה שו"ע ח"מ סרמ"ג סט"ו. ובנו"כ.

(33) ראה י"מ כ"ב, ב. ובפרשי' שם ד"ה יתמ.

(34) רמ"א ח"מ סע"ר ס"ב. שו"ע אדה"ז הל'

הפקר ס"ט. הל' שבת ס"י שסו ס"ג.

(35) ראה פרמ"ג פתיחה כוללת ח"ב אות

ב. שד"ח שם ס"ח אות מג (ע' אקכח ואילך). אות עז

(אקלו). שריח חלקת יואב א"ח ס"י יט. ובשו"ע

אדה"ז (ס"י שמג ס"ב) דאביו מחויב מד"ס לגעור

בהם ולהפרישם מלעבור על ל"ת ואפילו על איסור

של ד"ט. ובס"ג שם „החינוך בל"ת כו' הוא בכל

תינוק שהוא בר הבנה כו"ו. ולהעיר ממש בהל' שבת

טרס"ט ס"ג „שלא אסרו להאכילו איסור בידים אלא

כשהמאכל אסור מצד עצמו כגון טריפה וכיוצא בה

אבל כשהמאכל מותר מחמת עצמו אלא שהוא זמן

האסור באכילה מותר וכו' שהרי מאכילים הקטנים

ביוה"כ כו"ו (ושם ס"י קו ס"ג. ס"י תעא ס"י).

(36) מכ"ס מריח אדמור"ר — לא שמעתי בכ"ז.

(37) קונטרס השלמה ע' 65.

(38) פסחים כח, סע"א ואילך.

(39) פסחים רפ"ב.

במילא בלייבט ניט אין דעם חפץ קיין מציאות וואו די קדושה הקודמת זאל האָבן אַן אחיזה.

אויב מ'לערנט אָבער אַז דער איסור חמץ „הוה רק תואר“ וואָס איז אַ דבר נוסף אויף עצם הדבר⁴², וואָס דעריבער איז דאָ אַ מקום צו זאָגן אַז ביי מכירת חמץ (כדי ניט עובר זיין אויף ב"י וב"י⁴³) ווערט פאַרקויפט נאָר דער דבר נוסף על העצם, וואָס איז געבונדן מיטן „תואר“⁴⁴ ובמילא בלייבט אין דעם די קדושה הקודמת (די בעלות על העצם⁴⁵ — פון דעם נותן) וואָס רירט אַן דעם עצם פון דער זאָך.

ולפ"ז וויבאלד אַז די הלכה איז ווי ר"ש⁴⁶ אַז חמץ לאחר הפסח איז מותר בהנאה, און דער איסור איז נאָר אַלס קנס, און אַזוי אויך בנוגע בייער חמץ איז דאָך נאָר „המנהג לשורפו“⁴⁶, אָבער די הלכה איז דאָך ווי די חכמים⁴⁷ אַז ס'איז גענוג „מפרר וזורה לרוח או מטיל לים“ — קומט במילא אויס אַז עס מאַכט ניט אויס צו פאַרקויפן די שיריים פון אַ צדיק (וכד') צום אינו יהודי, ווייל אויך

לים: די חכמים האַלטן אַז דער איסור חמץ איז ב„תואר“ פון דער זאָך, איז דעריבער גענוג „מפרר וזורה לרוח או מטיל לים“, וואָס דעמאָלט ווערט בטל דער „תואר“ פון חמץ (און במילא דער ענין פון אכילה והנאה), הגם אַז עס פאַרבלייבט דער עצם החמץ; דאָקעגן ר"י האַלט אַז דער איסור חמץ איז „חל על העצם“ און דעריבער דאַרף מען דעם חמץ פאַרברענען — עס זאל בטל ווערן זיין עצם מציאות⁴⁰, ניט נאָר דער „תואר“ און אפשריות פון אכילה און הנאה⁴¹.

לפ"ז י"ל אַז מיט דעם איז אויך פאַר-בונדן די שאלה הנ"ל: אויב מען האַלט אַז דער איסור איז „חל על העצם“ און דערפאַר מוז די מכירה צום גוי כולל זיין אויך דעם עצם פון דעם חמץ,

40 בשורת צפעין וואראש סי' נ (הובא בצפעין עה"ת ר"פ בחוקתי. לקריש ח"ז ע' 189) מבאר המחלוקת בפ"י תיבת תשבינו. אבל מובן מדבריו שזה שייך להשאלה במהות האיסור. וראה מכתבי תורה מכתב קט. כולם הובאו במפעניצ פ"א סי"ט. וראה לעיל ע' 88 ואילך.

41 לכאורה י"ל שזהו גם המחלוקת אם ביטול ענינו השבתה בלב שיחשוב אותו כעפר כ"י (ראה פרשי פסחים ד, ב. רמב"ם פ"ב מהל' חרימ ה"ב. וראה רמב"ן פסחים שם) או שהוא מחמת הפקר (תוס' שם. ר"ן ריש פסחים): ביטל הדבר בלבו ומחשבתו כ"י מתאים בהתואר (ראה רמב"ן שם: שהביטול מועיל להוציא מתורת חמץ ולהחשיבו כעפר שאינו ראוי לאכילה. וראה צפעין (השלמה שם. ושם ע' 46 בתחילתו. ועוד. הובא במפעניצ שם סי"ח) לענין ביטול ע"ז), משאיכ כשמפקירו הרי עצם הדבר יצא מרשותו. ודעת אדה"ז דענינו הפקר — ראה סתליא סי"ב. וכן בס"ג-ד מדייק. ביטול והפקר" ולא יפקירו כ"י (וראה סתליד סי"ח). וראה צפעין ה"י חרימ פ"ב ה"ב. ובהשמטות שם פ"ג ה"י. — ולהעיר מחיוב שריפת קדשים (האם תלוי בהניל או שזהו דין נוסף). ובכל אופן אינו שייך לעונש מיתת שריפה שהרי אופנו — דהגוף קיים (סנה' גב, א), משאיכ בשריפה דעיר הנדחת שהיא כליל. ואכ"מ.

42 ולהעיר מב' הדיעות בשו"ע אדה"ז סתמ"ז סמ"ה, סתנ"א סי"ג ובהגהה שם. ובסי' תמו שם „ה" שמו חמץ ועכשיו שמו חמץ אלא שעד עכשיו לא אסרו הכתוב ועכשיו הוא כחתיכת נבילה“.

43 ראה פסקי דינים להצ"צ ושו"ע אדה"ז שבסוף הערה 10. וראה שד"ח שבהערה 14.

44 ומצינו עדי"ז בכמה עניני קנינים ובעלות. ולהעיר מצפעין מהד"ת לא, ב (הובא במפעניצ פ"א סכ"ט).

45 מעין דוגמא לדבר: קודם ברכה לה' הארץ ומלואה לאחר ברכה והארץ נתן לבנ"א (ברכות לה, סע"א) — אף שגם אז הוא לה', אבל כחילוק דקדשים וחולין. — וראה לקריש חל"ד ע' 107 ואילך.

45 רמב"ם פ"א מהל' חרימ ה"ד. שו"ע אדה"ז רסתמ"ח.

46 רמ"א סתמ"ה ס"א. שו"ע אדה"ז שם סי"ז.

47 רמב"ם שם פ"ג ה"א. שו"ע אדה"ז שם.

פון ג' קליפות הטמאות)⁵² — דורך דעם איז מען בידיים מפקיע ח"ו די בעלות הקדושה וואס איז פריער געווען אויף דעם⁵³.

ח. לפי"ז קען מען מבאר זיין פאר- וואס עס איז ניט געווען די הנהגה צו מפקיר זיין די שיריים וכו' פון א צדיק: דער גדר פון הפקר, זאגט דער רא"ג אטשאווער⁵⁴, קען מען אויסטייטשן אויף צוויי אופנים: צי דער אויפטו פון הפקר איז אַז דער בעה"ב איז זיך מסלק פון דער זאך וואָס ער איז מפקיר און עס געהערט ניט צו קיינעם, אָדער אַז דורך דעם מפקיר זיין „באקומען" אַלע מענטשן אַ זכות ו) קנין אין דבר הנפקר.

און דערמיט איז דער ראַגאַטשאַווער מבאר פלוגתת אמוראים⁵⁵:

ווען איינער האָט אָנגעשעפּט וואָסער פון אַ בור של הפקר⁵⁶ אום יו"ט צוליב זיין חבר, זאָגט ר' נחמן אַז דער תּחום ווערט גערעכנט „כרגלי מי שנתמלאו לו", ד.ה. אַז די אלפים אמה (פון מקום שביתה) ווערט גערעכנט פון דעם אָרט וואו עס געפינט זיך דער פּאַר וועמען ער האָט געשעפּט די וואָסער. רב ששת זאָגט אַז מ'רעכנט עס „כרגלי הממלא", אַז מ'רעכנט די אלפים אמה פון דעם

נאָכדעם קען פאַרבלייבן אין דעם די קדושת הצדיק⁴⁸.

ז. באמת קען מען אַזוי ניט זאָגן, וואָרום הגם אַז די מכירה איז בכדי ניט עובר זיין אויף ב"י וב"י, איז דאָך אָבער דעת רוב הפוסקים אַז דאָס איז אַ מכירה גמורה, כנ"ל, ד.ה. אַז דער עצם החמץ איז קנוי צום גוי בקנין גמור ומדאר-רייתא⁴⁹ (ובפרט לויט תקנת אדמו"ר הזקן אַז מ'מאַכט אַן ערב קבלו), ביז אַז דער נכרי קען דאָס פאַרקויפּן צו אַ צווייטן לאחר הפסח⁵⁰. ד.ה. אַז ער האָט ניט בלויז אַ זכות השתמשות אָדער אַ קנין בלויז אינעם „תואר" פון דער זאך, נאָר די עצם זאך באַלאַנגט צו אים⁵¹.

ועפ"ז איז מובן וואָס חסידים האָבן ניט געוואָלט פאַרקויפּן אַ דבר מאכל וואָס מ'האָט מקבל געווען פון רבי'ן צו אַ אינו יהודי, וואָרום דאָס איז ניט נאָר אַן ענין פון היפך כבוד רבו — אַז מ'זאָל די שיריים (וכיו"ב) וואָס מ'האָט באַ-קומען פון צדיק איבערגעבן אין רשות פון אַן אינו יהודי (וואָס איז מקבל חיות

48 להעיר מגדרי חלות הדין דבאו בה פריצים וחללוהו (ע"ז נב, ב ומלחמות שם). נדרים סב, א. וראה צפעיני ע"ה הפטורת פ' בהר (ע' רמז), דין כלי המקדש (בהיותם אצל אחשורוש — ראה מגילה יא, ב), אבל ביאת פריצים וכר אסורה, משא"כ בנודיד. ואכ"מ.

49 ראה לעיל הערה 14.

50 ראה לעיל (בהערה הני"ל) שאדה"ז כ' ששום אדם .. לא יוכל לקנות .. אחר הפסח, ולא כל' המגיא והחיי. וראה ט"ז שם „ואיל דלא מכר לעכרים רק כדי להפקיע איסור חמץ ולא להפקיענו מרשותו דו"א דאיכ הו"ל חמץ של ישראל".

51 ולהעיר מהדיועות שלא ימכרו הכלים להנכרי שלא יצטרכו טבילה כשיצאו מרשות העכרים (שורת שיבת ציון ס"א. שורת חת"ס אריה סקיט. הובא בשדיח שם ס"ט אות כז). ומה שלא כתבו אדה"ז — ראה לקו"ש ח"ח ע' 368 ואילך (ולא כבשד"ח שם).

52 להעיר מלקו"ד תשנ"ג, א דכללות הענין שכתב יד קדשו של רבינו הזקן ימצא אצל אינו יהודי היא אחת מפליאות תמים דעים יתברך ויתעלה.

53 וצ"ע אם י"ל שבנדון הני"ל הערה 7 שאני.

54 הלכות נדרים פ"ב הי"ד (י, ד). הלכות מתנות עניים פ"ב (לא, ג) ופ"ד (נט, ג).

55 ביצה לט, א.

56 בגמרא קאי פלוגתא בבורות של עולי בבל, אבל בצפעיני נדרים שם ובמת"ע (לא, ג) גבי „מעיינות הנובעין", ואולי כ' כן כי של עולי בבל לא שייך עתה, משא"כ מעיינות הנובעין גם כשהם של יחיד ה"ה כמו בור של הפקר כבגמרא שם לפני"ז. וראה השגת הראב"ד הל' יו"ט פ"ה ה"י (בסופה).

הפקר⁵⁹] און דאָס איז היפך כבוד רבו, כנ"ל.

און אין איין פרט איז דאָס מפקיר זיין נאך ערגער ווי פארקויפן עס צו אַן אינו יהודי: בשעת ער פארקויפט צו אַן אינו יהודי קען ער אויפזוכן אַזאָ גוי וועלכער איז מחסידי אומות העולם וואָס דער רמב"ם פסקינט⁶⁰ וועגן אים, אַז יש להם חלק לעוה"ב⁶¹ ובפרט נאָך אַז דער גוי איז מציל דעם אידן פון עובר זיין אויף איסור חמץ בפסח; משא"כ בשעת דאָס ווערט „הפקר לכל“ — געהערט דאָס צו אַלע גוים, אויך ניט חסידי אומות העולם, און דערמיט אויך נאָך מער בסתירה צו כבוד רבו.

יו"ד. אויך לויט דער סברא אַז הפקר איז ניט אַ זאך וואָס האָט אַ שייכות צו אַלעמען, איז מובן: נעמען אַ דבר יקר, אַ דבר שבקדושה וואָס מ'האָט עס באַקומען מרבו, און דאָס בלב שלם מבטל זיין און איבערלאָזן דאָס במקום הפקר, איז אויך אַן ענין פון היפך הכבוד, ווייל דאָס ווייזט אויף היפך החשיבות⁶².

ומהאי טעמא האָט אויך דער „צמח צדק“ זיך משתדל געווען אַז אַנשטאָט

59) ובלא"ה אינו ברשותו של אדם ורק שעשאו הכתוב כאילו ברשותו (פסחים ו, סע"ב); וראה ר"ן (פסחים בתחלתו) דמה"ט מהני גילוי דעת' בעלמא דלא ניחא ל' ליהוי זכותא בגוי' כלל סגי. וראה שו"ע אדה"ז סת"ל ס"ז.

60) הלכות מלכים ספ"ח. וראה ירושלמי מגילה פ"ג ה"ב.

61) ובלקוטי ביאורים (מז, ד — להרה"צ כו' ר"ה מפאריש. מאמרי אדהא"צ קונטרסים ע' קמד) שחסידי או"ה הם מק"נ, ומציין שם לשער חהמ"צ בסידור.

62) דא"א לארכבי' אתרי רכשי ע"ד כתובות נה, (ב) דכל הטעם שמפקירו כיון שרוצה שיתקיים אצלו גם לאחר הפסח דהרי ביטול והפקר צ"ל בלב שלם כו'.

ממלא; און די גמרא זאָגט „במאי קא מיפלגי — מר סבר בירא דהפקרא הוא ומר סבר בירא דשותפי הוא.“ איז דער ראַגאַטשאַווער מבאר (אַז ביידע האַלטן אַז דער בור איז הפקר, נאָר): רב נחמן האַלט, אַז דער גדר פון הפקר איז אַז אַלע האָבן אין אים אַ זכות וחלק — אויך דער פאַר וועמען ער האָט געשעפט די וואַסער, דערפאַר האָט ער דעם דין פון „בירא דשותפי הוא.“ רב ששת האַלט: הפקר מיינט אַז דאָס געהערט ניט צו קיינעם, ובמילא קען דער ממלא (זוכה זיין פאַר זיך — עיי"ש — אָבער) ניט זוכה זיין די וואַסער פאַרן צווייטן און דערפאַר קען מען ניט רעכענען די אלפים אמה פונעם צווייטן, נאָר „כרגלי הממלא“⁵⁷.

און לויט ביידע סברות אין הפקר איז מובן בנדו"ד, כדלקמן.

ט. לויט דער סברא אַז הפקר פועל'ט אַז דאָס געהערט צו אַלעמען⁵⁸ איז מובן בפשטות פאַרוואָס מ'האָט ניט געוואַלט מפקיר זיין די שיריים הנ"ל — און מצד דעם זעלבן טעם ווי ביי מכירה צו אַ אינו יהודי — וואָרום דעמאָלט וואַלט דאָס באַלאַנגט צו אַלע גוים פון דער וועלט [ובפרט אַז בפשטות זיינען זיך אידן, וואָס אין רצונם בחמץ בפסח, מסלק פון באַקומען דעם זכות אין דעם

57) אבל להעיר שבגמרא שם (לט, ב) מסיים דפלוגת' הוא לא אם בירא דשותפא אלא דכולא עלמא בירא דהפקירא היא אלא הכא במגבי' מציאה לחברי' כו' וכהפ"י בזה בפרשי' תוס' וכו'. וכן הוא להלכה במג"א או"ח סש"צ סק"ד וש"ע אדה"ז שם ס"ח.

58) ולהעיר מ'ל אדה"ז סת"ל ס"א, שהרי יש לכל העולם הילוך בו כו' והגוים אינן מוחליין. ובהל' גזילה וגניבה סוסי"ז.

נאָר דאָ זעט מען גודל ההשתדלות אין ענין החינוך, ניט נאָר אין עניני דאורייתא ודרבנא, אפילו אין אַ הידור מצוה, נאָר אויך אין מנהגים וענינים פון חסידים — און אז יעדער זאך זאל זיין לאמתתו.

און דאָס דאַרף מען טאָן ניט נאָר דאָן ווען דאָס קומט אָן גרינג, נאָר אויך בשעת ס'איז פאַרבונדן מיט אַ תנועה וואָס לפי"ע המחונך איז עס אָן ענין פון מס"ג (מסירת הרצון). און ווי די כמה סיפורים וואָס מ'געפינט אויך בנוגע דעם חינוך פון כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו.

וואָס דעמאָלט געוואוינט מען איין דעם קינד ניט נאָר „לשנות מדותיו ה' טבעיים“, נאָר אויך „טבעי מדותיו“⁶⁵.

און כאַטש דאָס איז אַ דרך אין חינוך וואָס מען דערציילט בנוגע יחידי סגולה — נשיאי ישראל, וויבאַלד מ'האַט דאָס מגלה געווען יעדן איינעם, איז דאָס אַ הוראה פאַר יעדערן, און ווי ער זאָגט אין דער שיחה „אַט אַזאָ חינוך דאַרפן מיר האָבן“ —

און דעם כח אויף דערויף האָט מען פון רבותינו נשיאינו וואָס בתר רישא גופא אזיל⁶⁶, צו גיין באורחותיהם ובדרכיהם אשר הורונו נס"ו.

(משיחות ש"פ בלק תשל"ג)

לקו"ש חט"ז

דעם אַז די „צוקערקעס“ זאָלן געהערן צו אַ אינו יהודי אַדער זיין הפקר זאל זיי זיין אייניקל (כ"ק אדמו"ר מהורש"ב) אויפּעסן און זיי זאָלן ווערן דם ובשר כבשרו⁶³.

יא. פון כהנ"ל קומט אַרויס נאָך מער בהפלאה די הוראה אין גודל ההשתדלות ואופן החינוך:

וויבאַלד אַז די „צוקערקעס“ זיינען געווען ביים רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע אזוי טייער, אַז צוליב דעם האָט ער זיי געהאַלטן גאַנץ ביי זיך ברשותו — אפילו מוותר געווען אויף דעם עס זאל ווערן דם ובשר כבשרו — און ס'איז דערביי ניט דאָ קיין איסור זיי צו מפּקיר זיין אַדער פאַרקויפן וכו' — האָט מען דאָך לכאורה בעסער געדאַרפט אים צוליב טאָן וואָלט ער זיי געהאַט תמיד (אויך נאָך פסח), דאָס וואָלט עס תמיד מזכיר און מעורר געווען אויף דער קדושה, כניסה לחדר וכו' — איי וואָס י"ל אַז — בפנימיותו — נעקרה הקדושה און לפי שעה איז דאָס געווען ברשות האינו יהודי וכו', איז ער דאָך געווען אַ קינד בן שלש⁶⁴ און ניט געוואוסט דער-פון וכו'.

63) בשו"ת ערוגת הבושם שם דאידי דחביבא הואיל והי' מונח על השלחו גבוהתשל מרז ז"ל נכון לקיים בו מצות שריפת חמץ כהאי דאמרינן בברכות לט, ב. .. כי הוי מתרמי להו ריפתא דערובא .. הואיל ואתעביד ב"י מצוה חדא נעביד ב"י מצוה אחריתא. אבל ראה שו"ת אבני זכרון שם אות ה' דלא מצינו ענין בשריפת חמץ הואיל ואתעביד בה מצוה חדא כו' רק בהושענא דלא מידי דאכילה הוא (וראה לקמן ע' 183 ואילך).

64) ראה חנוך לנער ע' 8.

65) לקו"ד ח"א נו, א.

66) עירובין מא, א.

. . . וכבקשתו אקרא הפ"נ שלו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ וצדיקא דאתפטר דאשתכח בהאי עלמא יתיר מבחיוהי בודאי יתן ברכתו והשי"ת ימלא ברכותיו בגשמיות וברוחניות.

בטח מתבקרת זוג' תחי' מזמן לזמן ע"י רופא מומחה, ואין להתפעל מה שעד עתה נמשך הדבר. ובפרט בשנת ההסתלקות, אשר מחד גיסא סרו כל ההגבלות כמבואר באגה"ק סי' כ"ז וביאורה, ומאיך גיסא גם ע"פ תורת הנגלה כל י"ב חודש ישנה שייכות מיוחדת לזה שנסתלק עם עלמא דין, צריך לעשות כלי בטבע, ואז יהיו השפעות בהמצטרך בגשמיות וברוחניות בהצלחה למעלה מדרך הטבע, ובלבד שיהי' צינור ההתקשרות בתוקף גדול, — אשר דרכי ההתקשרות כבר נתבארו בהקדמות לקונטרסים שהו"ל במשך חדשים האחרונים . . .

בטח למותר לעוררו לקביעת עתים ביחוד לתורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ואמירת קאפיטל ע"א בתהלים ונתינה לצדקה באופן שלא יכבד עליו כי בזה נוגע לא הכמות אלא הענין, בלי נדר בכל יום, כמובן מלבד שבתות וימים טובים, להמוסדות שיסד כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר זהו ג' הקוים בתורה עבודה וגמ"ח, . . .

(ממכתב י"ז אלול, השי"ת)

הצטערתי לשמוע אשר אינו בקו הבריאות כ"כ ויש אומרים אשר מזמן לזמן איז ער בא זיך אראפגעפאלן, לי פלא גדול על זה.

נתבאר בכמה מקומות בתורת החסידות, אשר א חסיד דארף פילן דעם אמת (וואס באמת איז דאס אזוי בכל הנבראים, דעם ונפלינו פון חסידים און בפרט תמימים איז דאס וואס זיי דארפן דאס פילן אויך און גיט נאר פארשטיין בשכל).

צוויי הפכים וואס איז דא בא יעדן נברא, איז מצד אחד — מצד עצמו — איז ער לא ממש, אבער מצד השני מצד דעם וואס ער איז א ברי' פון מהות און עצמות א"ס ב"ה, וואס דאס איז זיין גאנצער מהות איז דער נברא אויך א כל וכול, אויב א סתם אידן און חסידים איז דאס שווער צו פילן דארף דאס אבער זיין מיט פשטות הגמורה בא תמימים מקושרים צו זייער נשיא הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ווארום יעדערער פון זיי דארף דאך וויסן און פילן אז צדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין — און ווי דער אלטער רבי איז מוסיף: שגם בזה העולם המעשה — יתיר מבחיוהי, ווארום ס'איז דאך אראפ די הגבלות פון מקום במילא דארף יעדערער פילן אז דער רבי געפינט זיך צוזאמען מיט עם.

וואס איז שייך אריינטראכטען זיך אין זיין מעמד ומצב, אויף דערוף זיינען פאראן זמנים מיוחדים ווען מ'דארף עס טאן, אבער די איבעריקע צייט איז גלייכער צו טראכטען וועגן רבי'ן ווי אזוי ער איז תמיד מיט זיינע מקושרים און ווי ער פירט זיי על כל צעד ושעל און דער געדאנק אליין אפילו אן התבוננות מיוחדת, דארף פועל'ן א תיזוק בכל כחות הנפש אויף אויסצוניצן זיי מתאים

לפי רצון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ און טאָמער פּאַלן אַרײַן עפּעס זײַטיקע מחשבות היפך מהנ"ל דאָרף מען וויסן אָז עס איז עצת היצר וואָס זוכט פּאַרשידענע וועגן מבלבל צו זײַן פּון תורה ועבודה.

היוצא מזה, שצריך להיות חזק בבטחוננו בברכות צדיק הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר הוא עומד עליו ומנהלו בדרך הישרה ובלבד שלא יהי' נפל ברחו, ויאמר בכל יום קאפיטל ע"א מתהלים, והעיקר אָז עס זאָל זײַן במחלט אַפּגילייגט אָז דער רבי איז מיט עם, און ער קען זיך אויף עם פּאַרלאָזן אָז אַלץ וועט זײַן גוט וואָרום עצמות ומהות א"ס ב"ה איז דאָך דער תכלית הטוב, און דער רבי איז דער ממוצע המחבר מיט עצמות ומהות א"ס ב"ה, און פירט דורך דעם רצון אָז עס זאָל זײַן הכל טוב, וסוף סוף שיהי' בטוב הנראה והנגלה.

(ממכתב י"א אלול ה'שי"ת)

. . . בטח ידוע להם: ולמותר להאריך בזה, עד כמה מסר נפשו כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ על חינוך הכשר והחזקת היהדות גם בענינים „פשוטים“ ביותר, אף שהי' בידו להשתמש בזמנים אלה בלימוד רזין דארייתא, ורזין דרזין, וזהו מוסר השכל לכל אחד מאתנו, שהרי אפשר שמפני עצת היצר שיכול להתחפש — איבערטאָן זיך בלבוש של צדיק תמים ויכול לטעון עמו, מה לך להתעסק בלימוד א"ב עם אחרים ואמירת מודה אני ובפרט שפעולתך מוטלת בספק, כיון שתמורת זה יוכל אתה להתעסק בתורת החסידות תורת דברי אלקים חיים, ובוזה בטוח אתה שתהי' תועלת כיון שחסיד אתה ומקושר להרבי וא"כ בודאי יפעול עליך הלימוד.

והורה כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בהנהגתו שנהג בעצמו שלא חס על זמנו וכחותיו להתחשב עם מה שיכול לפעול בעצמו, ובענינים נעלים ביותר, והקדיש מיטב כחותיו להפצת חינוך הכשר, התחיל מא"ב וכיו"ב ובין אנשים פשוטים בישראל שזהו ענין של מסירת נפש, ולהעיר משיחת כ' כסלו תרצ"ג סוף אות י"ז וז"ל: אמר כ"ק אדמו"ר הצ"צ אָז אַלע מסירת נפש פון דעם זײַדן — רבינו הגדול — זײַנען כלא לגבי דעם מסירת נפש פון אַפּרײַסן זיך פון דעם ועמך לא חפצתי, און אַפּגעבן זיך מיט טאָן אַ טובה, וועלן אָז אַ איד זאָל טאָן תשובה בכח עצמו, און זײַן אַ עובד אלקים באמת, וכנראה אשר גם זה תובעים מאתנו, וגם ע"ז נתנו לנו היכולת והכח ואין הדבר חסר אלא הרצון בלבד.

החותם בברכת הצלחה להיות מקושרים באמת לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר בדרך ממילא ימלא כל אחד ואחת שליחותו שהעמיס עליו בעונג וברצון, ויפוצו המעינות חוצה, והקיצו ורננו כו' וכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ יוליכנו קוממיות לארצינו במהרה בימינו אמן.

(ממכתב כ"ה מרחשוון, ה'תשי"א)

י"ד.

והזגשה יתירה בנוגע להכנה להגאולה ע"י חיזוק האמונה והבטחון והצפי' לגאולה, „אחכה לו בכל יום שיבוא”¹ – כלשון בעל ההילולאי: עמדו הכן כולכם לקבל פני משיח צדקנו.

ובפרט בשנה זו, „הי' תהא שנת נפלאות אראנו”, ולאחרי שכבר ראו נסים ונפלאות בתקופה האחרונה, כולל ובמיוחד – יציאתם של רבים מישראל ממדינה ההיא לארץ ישראל, ועי"ז גם קירובם ליהדות תורה ומצוותי', שענין זה הוא מעין ודוגמא והכנה קרובה לקיום היעודי³ „קהל גדול ישובו הנה”.

ובזה ניתוסף עוד יותר בימים האחרונים ממש:

המאורעות דימים האחרונים בהענין ד„מלכיות מתגרות זו בזו” מדגישים שנמצאים בסמיכות ממש להגאולה, כמבואר במדרשי חז"ל⁴ שענין זה הוא מסימני הגאולה.

ובלשון המדרש⁵ „שנה שמלך המשיח נגלה בו . . . מלך פרס מתגרה במלך ערבי . . . וכל אומות העולם מתרעשין ומתבהלין . . . ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתייראו, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . . הגיע זמן גאולתכם”.

. . . ובנוגע לפעולותיהם של שונאי ישראל שמנסים לפגוע ח"ו – אין בהם ממש, ולא יעלה הדבר בידם,

. . . השייכות דמאורעות אלה לבני"ה היא – הידיעה ש„הגיע זמן גאולתכם”, שלכן, עמדו הכן כולכם לקבלת פני משיח צדקנו,

(1) עיקר הי"ב מ"ג עיקרים.

(2) „היום יום” ט"ז טבת. ובכ"מ.

(3) ירמ' לא, ז.

(4) ב"ר פמ"ב, ד. מדרש לקח טוב לך לך יד, א.

(5) יל"ש ישעי' רמז תצט.

כולל ובמיוחד ע"י ההוספה בעניני תומ"צ, אשר, ע"י „מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה“.

(משיחות ש"פ בא, ד' שבט תנש"א)

6) רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

ל ז כ ו ת

הרה"ת ר' שלום בן פריידא שיחי'

לרפואה שלימה וקרובה

לאויוש"ט ובריאות

ובכל המצטרך